

UITGEBREIDE TOELICHTING OP DE WERKGROEPEN/STROMEN

1 Leren lezen

Voor belangstellenden (docenten bo, onderwijsbegeleiders, Pabo-studenten en -docenten e.a.) in moedertaalonderwijs op de basisschool wordt informatie gegeven over en gewerkt rond het onderwijsleerpakket 'de leeslijn'.

'De leeslijn' is ontwikkeld door de onderwijsbegeleidingsdienst in Zeeland (auteur: Kees de Baar) en poogt 'betekenisvol' en 'individualiserend' kinderen te leren lezen.

'De leeslijn' vormt een middenweg tussen natuurlijk en methodisch leren lezen. Inmiddels hebben zo'n 60 scholen 'Caesar en Kooreman' vaarwel gezegd en maken in plaats daarvan gebruik van 'de leeslijn'. De resultaten zijn verbluffend. Het aantal kinderen dat onvoldoende leesvorderingen heeft gemaakt in groep 3 ligt veel lager dan de cijfers die we bijvoorbeeld van het Preventieproject kennen. In september groep 4 zien we een verschil van 18% (preventieproject) tegen 6% (leeslijnproject) die AVS 1a onvoldoende lezen.

Natuurlijk gaat het om meer dan alleen deze resultaten. Ook daar gaat het over op 7 april.

De organisatie van deze stroom is in handen van Kees de Baar (RPC Zeeland) en Ria Milder (OBD Noord-Kennemerland, Alkmaar).

2 Begrijpend lezen in meertalige klassen (met vermelding deelstroom)

De presentatie in deze 'stroom' zal worden verzorgd door medewerkers van het ABC (de Amsterdamse Onderwijsbegeleidingsdienst) en CRES (Centre for race and ethnic studies, Universiteit van Amsterdam), die deelnemen aan het werk van de 'Begrij-

pend leesgroep' van het ABC, gericht op de ontwikkeling van het ABC/CRES-project 'Begrijpend lezen in de meertalige klas' in een aantal scholen voor basis- en voortgezet onderwijs met een multi-etnische en meertalige bevolking.

Doel van het project is de ontwikkeling en invoering van een voortgezette begrijpend leesaanpak voor de bovenbouw bo (vanaf groep 5) en de brugperiode vo (eerste drie leerjaren lbo en avo) in Amsterdamse voorrangsgebieden. De term 'project' dekt op dit moment een variëteit van onderwijs- en begeleidingsaanpakken volgens een aantal gemeenschappelijke uitgangspunten. Dit schooljaar werkt de 'Begrijpend leesgroep' met voorrang aan het omwerken van deze uitgangspunten tot een systematisch *taal-leeskader*, waarbinnen de ontwikkelde praktijken hun plaats krijgen en met elkaar verbonden worden. De kern van onze begrijpend leesaanpak kan in dit bestek slechts in slagwoorden worden weergegeven. Ze wordt gekenmerkt door het in de klas of leerlinggroep tegelijk en geïntegreerd werken langs vier 'lijnen': a) de begrijpend leeslijn, b) de taallijn, c) de multi-etnische of anti-racisme lijn, d) de didactische lijn.

a Begrijpend leeslijn

Vormt de cursorische ruggegraat van de begrijpend leesaanpak:

- doelgericht lezen: van functioneel (bo) naar studerend (vo);
- leesstappen: van leesvoorwaarden naar tekstbegrip.

b Taallijn

Inbedding van 'begrijpend lezen' in een thematische taalaanpak:

- van mondelinge omgangstaal naar schriftelijke studietaal;
- uitbreiding communicatie-functies: van beschrijven naar verklaren, opiniëren, beheren;
- systematische aandacht voor tweede taalverwerking, zowel gevorderd (taalklusters) als aanvankelijk (volwaardig deelnemen van zij-instromers aan thematische aanpak);
- méértaallijn: benutting van eigen talen van leerlingen en verwoording van eigen referentiekaders in deze talen.

Cursorisch aspect: ontwikkeling continue taal-leeslijn, geïntegreerd taalbeleid van de school (vooral knelpunten in vo), aansluiting vo op bo.

c Multi-etnische lijn

Anti-racisme aanpak ingebouwd in multi-etnisch of intercultureel taal-leesonderwijs:

- themakeus gericht op méér en gelijkwaardiger leerlinginbreng door voorsprong in ervaringskennis van meertalige leerlingen;
- omkering (Nederlandse taal-)dominantie;
- sociale integratie en status-promotie van meertalige leerlingen en met name zij-instromers;
- coöperatie als voorwaarde voor confrontatie.

d Didactische lijn

Behartiging van de drie voorgaande 'lijnen' vereist een thematisch-cursorische (of om te beginnen cursorisch-thematiserende) opzet:

- verwerving en bewaking van lijnen in flexibel didactisch schema;
- inbouw van differentiatie-mogelijkheden en (extra) taalsteun (o.m. tweetalig 'taalvriendje') voor zij-instromers.

Hoewel de 'zij-instromers' zijn 'meegenomen' in deze uitgangspunten, moet in de praktijk de ontwikkelde aanpak voor zij-instromers nog worden ingebouwd in de begrijpend leesaanpak. Dit is noodzakelijk, daar zij-instroom van oudere leerlingen uit derde wereldlanden in het gewone Amsterdamse onderwijs een permanent verschijnsel zal blijven.

'Onze' stroom op de VON-conferentie is bedoeld voor leraren basis- en voortgezet onderwijs en onderwijsbegeleiders. De inrichting van deze stroom stellen we ons zó voor:

Ochtendzitting: algemene introductie, presentatie van het overkoepelende taal-leeskader in een vorm die actieve inbreng van deelnemers mogelijk maakt.

Middagzitting: presentatie van voorbeeldprojecten; opsplitsing van de stroom in twee deelstromen: vo en bo. Bij voldoende belangstelling nog een derde deelstroom: aanpak zij-instroom bo.

- a *deelstroom vo:* naar basisvorming in de meertalige klas; ontwikkeling in een sg voor lbo/mavo als voorbeeldproject; voorspellend en studerend lezen (leeskaarten) en taalvaardigheden volgens thematische aanpak; ontwikkeling leerlijnen door

leerjaren heen; inkadering in leerplan Nederlands.

- b *deelstroom bo algemeen:* (selectie uit) drie voorbeeldprojecten en bijpassende materialen, waarbij nadruk ligt op anti-racisme lijn.
- c *deelstroom bo zij-instroom:* praktijkvoorbeelden van effectieve gezamenlijke taal-leesaanpak voor gevorderde (Nederlandse) taalgebruikers en beginnende verwervers van Nederlands als tweede taal in de meertalige klas, die vertragende aparte opvang van zij-instromers overbodig maakt.

Leessuggestie: Wietske Miedema 'Begrijpend lezen in de meertalige klas' in: 'Special' bij *School* 1988, nr 9 (november), p. 31-46. Dit betreft een verslag over de tot nu toe verst uitgewerkte 'variant' van begrijpend leesaanpak.

Sibe Soutendijk

3 Educatief ontwerpen: Nederlands repertoire

Aan het begin van de bijeenkomst volgen we het spoor van de Nederlandse leraar tot 2019, het jaar waarin de VON haar 50-jarig bestaan viert. Bij die gelegenheid, het halve eeuwfeest van de VON, kijken twee onderwijswetenschappers terug tot 1989, om de geschiedenis van het lot van de leraar in kaart te brengen. Welk verhaal zullen we over dertig jaar willen horen? Voor wie van opschieten houdt: Anno Nu is daar binnen een kwartier wel achter te komen.

De bijeenkomst draait om een stelling. De stelling is nogal bot, of boud, en luidt: 'De kennis die dag in dag uit over de leraar wordt uitgestort sorteert geen effect omdat het de verkeerde kennis is.' We beproeven de stelling in een optimistisch perspectief door een klein experiment met het ontwerpen van onderwijs op te zetten.

Een verzameling Nederlands ontwerp repertoire, verzameld door leraren, is beschikbaar: als de verzameling een inspiratiebron blijkt te zijn, is het experiment geslaagd.

Het is de bedoeling dat je van de bijeenkomst iets overhoudt om mee te nemen voor kinderen op school. Is dat gegarandeerd? Nee, maar je bent hartelijk welkom bij een klein, mensvriendelijk experiment.

Wie zich wil oriënteren, kan inzien: *Moer* 1988/2, themanummer over educatief ontwerpen.

Erik Vos

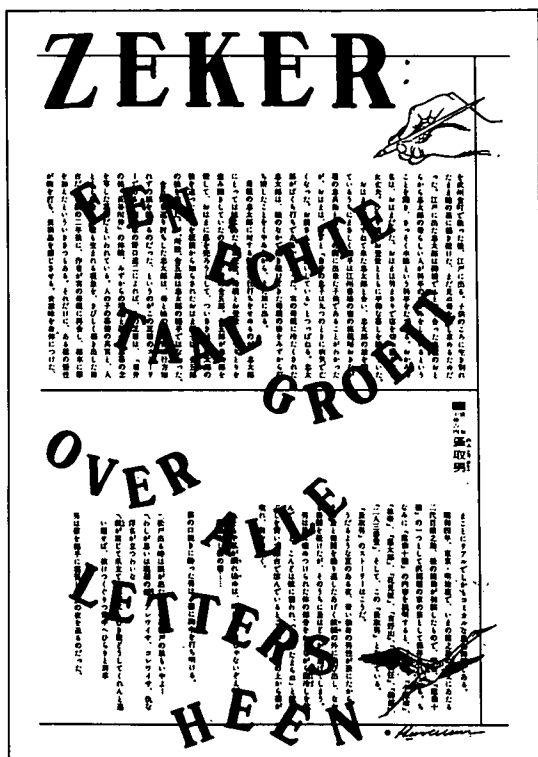
4 Werken met woord en andere tekens in het (pa-pieren) vlak

Twee maal anderhalf uur praktisch bezig zijn.

Je bent lid van de VON en dus geïnteresseerd in mensen en hun taal, ook in werken met mensen en taal.

Taal is meer dan woord alleen.

Bij het gesproken woord werken o.m. intonatie, gezichtsuitdrukking, gebaren en pauzes essentieel

mee.

In het geschreven en gedrukte woord kunnen o.m. de letterlijke schrijfwijze(n), grootte, wit en niet-woordtekens mee-'spelen'.

'Typografie' in de meest ruime zin van het begrip is a.h.w. de intonatie van gedrukte/geschreven taal. Woordtaal is een onderdeel van totaal-taal van mensen. De beheersing van het woord kan er bij winnen als we eens even afstand doen van dat woord en uitdrukking zoeken via andere taalvormen, bijvoorbeeld geluid (non-verbaal), beweging, kleur, ritmen. Merkwaardigerwijze hebben mime-spelers en tekenaars vaak een zeer helder doeltreffend woordgebruik. Omgang met dit soort mensen hielp mij in onderwijs zoeken naar het ervaren van verband tussen totaal-taal en de beheersing van woordtaal.

Woordtaal is afgesplitst van totaal-taal. En vaak is de geschreven en gedrukte woordtaal weer afgesplitst van o.m. de plaatsing in ruimte, in vlak. Misschien zijn er 15 mensen die op 7 april twee maal anderhalf uur praktisch willen werken met tekens, woordovervloed en woordbezuiniging, met zoeken naar taalesentie op papier. Het is niet bedreigend en niet alleen-zaligmakend.

Doel: Bevorderen van effectief woordgebruik zonder franje.

Doelgroep: Alle geledingen van taalonderwijs. Ik zal bij elke 'opdracht' m'n keuze verantwoorden. Een literatuurlijst zal ik na afloop geven. Als voorbe-

reiding kun je m.i. het beste gewoon eens met extra aandacht kijken naar wat geschreven, betekende en gedrukte bladen in je eigen omgeving.

Theo Vesseur

5 Creatief schrijven

Veel mensen worden in hun schrijven gehinderd door het denkbeeld dat ze origineel moeten zijn. Daardoor komt er ofwel geen letter op papier of iets wat nagedaan is van een ander omdat 'd'le zo origineel' is. Dat is jammer want ieder heeft eigen ervaringen en herinneringen, kan daarover vertellen en zou daar dus ook over kunnen schrijven.

De opdrachten in mijn boekje *Als het gras groen was* (Pendoor, Amsterdam) zijn er allemaal op gericht dat mensen in een korte tijd, soms samen met anderen, een tekst op papier krijgen. Gaandeweg leren ze verschillende stijlen toepassen, vinden ze manieren om eigen ervaringen te beschrijven en te gebruiken als verhaalsof en ontwikkelen ze mogelijkheden om elkaars schrijfprodukten met elkaar te bespreken.

De uitdrukking 'creatief schrijven' staat me niet aan omdat die een tegenstelling suggereert tot 'zakelijk schrijven', maar 'vrij schrijven' vind ik nog slechter klinken. Voor het schrijven van een zakelijke tekst moet je natuurlijk ook 'vrij' (van ingestampde voorbeelden bijvoorbeeld) en 'creatief' (dat wil zeggen 'jezelf') kunnen zijn. Het gaat er mij om dat mensen leren vertrouwen op hun eigen taalmogelijkheden.

In deze stroom wil ik beginnen met een aantal korte opdrachten die bruikbaar zijn als opwarming, maar ook als technische deel oefeningen. Daarna wil ik een opdracht van wat langere adem geven: samen een verhaal schrijven. Bij elke opdracht zal ik vervolgmogelijkheden noemen. Er zal natuurlijk gelegenheid zijn voor discussie, maar ik wil graag het accent leggen op het schrijven zelf.

Lezing vooraf van het bovengenoemde boekje lijkt me nuttig, maar is niet noodzakelijk. Bij het geven van de opdrachten beschouw ik de deelnemers aan de stroom als doelgroep, maar het zullen opdrachten zijn die geschikt zijn voor gebruik in de onderbouw van het voortgezet onderwijs.

Willem Mooijman

6 Eindtermen en werkplannen

De Basisvorming — onderwijs in 14 vakken op 2 niveaus, dat na ongeveer 3 jaar moet voldoen aan vastgestelde eindtermen — zal verschillende soorten problemen opleveren voor leerlingen, docenten en schoolleiding. Maar omdat dit een conferentie is voor docenten is het logisch dat we met de docenten aan het werk gaan om te zien of we met de eindtermen, of tenminste een aantal ervan, iets kunnen en zo ja, wat dan wel.

We hebben gekozen voor het onderdeel lezen. Dit is gedeeltelijk een persoonlijke keuze en gedeeltelijk

een door de eindtermen ingegeven keus. De commissie eindtermen formuleert o.a.:

'Vanuit de overweging dat het in de basisvorming vooral van belang is, dat leerlingen gaan of blijven lezen en het daarbij niet van belang is of dat lezen betrekking heeft op fictionele of niet-fictionele teksten, heeft de commissie geen strikte scheiding in de eindtermen willen aanbrengen tussen het lezen van fictionele en niet-fictionele teksten.'

Hier vallen wel kanttekeningen bij te plaatsen en Kees Sluis heeft dat op de conferentie 'Het Schoolvak Nederlands' ook gedaan. (Wie op deze workshop inschrijft, krijgt dit van te voren toegestuurd.)

Dit is de aanleiding tot deze workshop.

We zullen ons daarin afvragen wat een leerling aan het eind van 3 jaar basisvorming moet kunnen lezen. Naar ons idee zijn er vele antwoorden mogelijk op deze vraag en dat lijkt een goed uitgangspunt voor de vragen naar het waarom en het hoe.

Moeten de leerlingen erover kunnen praten? Gaat het alleen om de informatie? Lezen ze een bepaalde tekst alleen 'voor de lol'? Hoe verhouden de ideeën zich tot de eindtermen? En als die eindtermen 'gehaald' moeten worden, welke didactiek, welke methodiek, welke werkvormen hanteren we dan?

Zo kunnen we nog wel een poosje doorgaan. Kortom: het doel is het ontwikkelen van één of meer werkplannen waar we in de klas mee uit de voeten kunnen!

Addie Gerritsen & Kees Sluis

7 BaVo maakt taalbeleid voor de hele school noodzakelijk

Invoering van BaVo in de eerste fase van het voortgezet onderwijs heeft niet alleen gevolgen voor de inhoud van het vak Nederlands in de vorm van vastgestelde eindtermen en verplichte toetsen. De lesentabel zal ook veranderen: tien van de veertien verplichte vakken uit de basisvorming behoren tot de avo-vakken, en de verdeling van de lestijd bevestigt ook dat er voor het beroepsonderwijs een verschuiving plaatsvindt in de richting van de avo-vakken.

Dat is bepaald geen hoopvol vooruitzicht voor de grote aantallen ibo- en zwakke Ibo-leerlingen die de brugklassen bevolken. De voornaamste problemen van deze groep leerlingen liggen op het gebied van de verbale intelligentie, het gebied van de avo-vakken dus. Het gaat hierbij om grote aantallen leerlingen: de Leidse onderwijspsycholoog C.M. van Putten noemt al een getal van 34.000 leerlingen die voornamelijk op A-niveau functioneren in het eind-examenjaar 1986.

Trouwens, het ministerie gaat ervan uit dat 40% van de leerlingen het hoogste niveau moet kunnen halen, 40% het algemene niveau en dus (!!!) 20% geen enkel niveau. Het zal er dus op neerkomen dat

we in de BaVo te maken kunnen krijgen met 3 niveaus van onderwijs: het hoogste, het algemene en dat van hen die geen eindtermen kunnen halen.

Daar de moeilijkheden vooral op het gebied van de verbale intelligentie liggen, wordt de noodzaak een taalbeleid voor de hele school te voeren steeds dringender. De aanwezigheid van allochtone leerlingen in de klassen vormde daarvoor op zich al reden en aanleiding genoeg. Een taalbeleid voor de hele school kan een middel zijn om het werken van leerlingen en docenten bevredigend te doen zijn ondanks het verlies in de selectie.

De vraag die in deze stroom centraal zal staan is: wat kunnen we doen om te komen tot een taalbeleid voor de hele school en op welke aspecten van taalgebruik richten we ons dan?

In de ochtend zullen we ons bezighouden met vier aspecten van taalgebruik op school die voor een algemeen beleid van groot belang zijn, te weten: mogelijkheden om lesmateriaal te 'hervormen', kennis van woorden en begrippen bevorderen, voorkennis oproepen en taalconventies hanteren (spelling, zinsbouw, interpunctie). Het is mogelijk op deze punten afspraken te maken binnen een docententeam.

Van de docent Nederlands die daarbij het voortouw neemt, zullen concrete aanwijzingen worden verwacht. Zulke concrete aanwijzingen proberen we uit, vullen we aan, vervangen we... kortom, we werken ermee.

In de middag kunnen we in onderling overleg de aandacht wat verschuiven, maar het lijkt logisch de rol van de voortouw-docent Nederlands wat nader te bekijken. Wat doet zo'n docent en welk materiaal staat ter beschikking om een studiemiddag voor het team voor te bereiden? Wat kunnen we naar voren brengen als bijdrage aan het totale beleid, dat binnen de les Nederlands kan worden uitgevoerd? Les- en argumentatieleer, waarop andere vakken in terminologie kunnen aansluiten — hebben we die of kunnen we die maken? Welk materiaal hebben we om zeer zwak-taalvaardigen extra lees- en schrijfhulp te bieden?

Veel vragen zullen blijven, ik hoop echter dat we elkaar kunnen stimuleren naar de antwoorden te zoeken.

Dorée de Kruijk

8 Basisvorming en meertaligheid

In het adviserend WRR-rapport betreffende de Basisvorming wordt de multiculturele en multilinguale samenstelling van de leerlingenpopulatie in het vo slechts marginaal behandeld, ondanks het feit dat de prognoses aantonen dat de komende jaren het aantal meertalige leerlingen in het vo nog zal toenemen. De eindtermencommissie Nederlands kreeg als een van haar taakstellingen mee:

'Er is aandacht nodig voor het feit dat voor veel leerlingen Nederlands niet de moedertaal is en dat deze leerlingen als gevolg daarvan in een meertalige

situatie verkeren.'

Inmiddels is deze commissie gekomen met een voorstel voor eindtermen Nederlands in de basisvorming en het belooft een interessante discussie te worden over het feit in hoeverre de commissie zich deze taakstelling ter harte heeft genomen.

Behalve aandacht voor de meer formele aspecten van de basisvorming voor meertalige leerlingen, zullen we in de middagsessie specifiek ingaan op het leren in het Nederlands als tweede taal binnen de basisvorming.

Het programma van de stroom 'Basisvorming en meertaligheid' ziet er als volgt uit:

11.30-12.00: Inleiding over basisvorming en meertaligheid door Korrie van Helvert en Sjaak Kroon

12.00-13.00: Pieter Batelaan (onder voorbehoud): Eindtermen Nederlands in intercultureel perspectief. Inleiding en workshop

14.00-15.30: Irène Steinert: Nederlands als tweede taal in de basisvorming (12-16 jaar).

Inleiding en workshop.

Korrie van Helvert

9 Vernieuwing eindexamenprogramma's havo/vwo

Zoals wellicht bekend heeft de VON zitting in de Commissie Vernieuwing Eindexamenprogramma's Nederlandse Taal en Letterkunde vwo en havo. Deze commissie zal in maximaal drie jaar het eindexamenprogramma moeten herzien.

In deze stroom zullen we ons voornamelijk bezighouden met de vragen: 'Welke ontwikkelingen moeten we proberen te keren?' 'Waar zijn we bang voor?' 'En hoe kunnen we dit positief inbrengen?'

Dit aan de hand van de huidige eindexamenprogramma's en een opiniërend onderzoek van het SVO.

Ik, Hans Goosen, lid van de Commissie Eindexamenprogramma's havo/vwo, wil graag geruggesteund worden door mede-VON-leden die les geven op het havo en vwo. We kunnen onze stem nu laten horen op ministerieel niveau en mogen die kans niet voorbij laten gaan.

Misschien ontstaat er uit deze stroom een 'vaste' resonansgroep.

Je ontvangt ruim voor de 7e april de nodige (inlees-)informatie.

Hans Goosen

10 Zinsontleding met behulp van de computer

Een onderwerp dat misschien niet direct in de lijn van de VON ligt, maar dat zonder twijfel 'in de lucht zit'.

Eén van de meest voor de hand liggende onderwerpen waar de computer de docent Nederlands van dienst kan zijn is zinsontleden. Op dit terrein zijn al verscheidene programma's gemaakt.

Deze VON-jubileum-stroom loopt op twee sporen: bespreken en vergelijken van een aantal Grammatica-programma's met als vraagstellingen:

- wat is de tijdsbesparing voor docent en leerling?
- in hoeverre kan een leerling zelfstandig met behulp van de computer leren ontleden?

De stroom-begeleiders, Jos Hoffs en Hans Wegman, hebben de afgelopen herfst een onderzoek gedaan op de NLO te Nijmegen. Ze hebben het effect van computergestuurd grammatica-onderwijs vergeleken met klassikaal onderwijs.

Hans Wegman

11 Modulering? Modularisering?

Toverwoorden of afschrikwekkende toekomst?

Als u in het mbo werkt zult u er vroeg of laat mee te maken krijgen.

Daarom is één van de conferentiestromen aan dit onderwerp gewijd. De bijdrage wordt verzorgd door mevrouw Sinnema, docente aan de Hogeschool IJssel te Deventer. Zij is al sinds 1978 actief betrokken bij modularisering, zowel theoretisch als praktisch.

U kunt het volgende verwachten:

Een voordracht, een videopresentatie en een 'workshop'-achtig gedeelte. De volgende onderwerpen zullen aan de orde komen:

- Hoe zit een gemodulariseerde opleiding qua structuur in elkaar?
- Welke knelpunten zitten er in het traditionele onderwijssysteem?
- Wat voor soort modules zijn er?
- Hoe kun je toetsen?
- Een innovatie-verhaal, of: Hoe doe ik dat nu in de praktijk met mijn team/school?

In het laatste, praktische gedeelte zullen we samen aan de vraag 'Hoe zet ik een module op?' werken. Aan het eind van deze stroom zult u waarschijnlijk vol ideeën en energie zijn om in uw eigen praktijk mee verder te kunnen.

Jacqueline Louwé

12 Receptieve vaardigheden in het taalonderwijs aan volwassen buitenlanders

In allerlei opvattingen over tweede-taalonderwijs wordt steeds meer aandacht besteed aan receptieve vaardigheden: lezen en luisteren. Uitgangspunt is daarbij, dat het leren van een tweede taal veel sneller gaat als de tweede-taalleerders niet meteen gedwongen worden om zelf taal te produceren. Ze moeten eerst voldoende de gelegenheid krijgen om te wennen aan allerlei klanken, woorden en zinsconstructies, voordat ze deze zelf actief moeten gebruiken. Dit principe staat tegenover de gangbare methode van aanbieden, uitleggen en meteen toepassen in een oefening.

Wat iemand kan begrijpen in een vreemde taal is veel meer dan wat hij/zij zelf kan zeggen. Taalleerders zouden geholpen moeten worden om hun lees- en luistervaardigheid op een hoger niveau te ontwikkelen, zodat ze veel sneller de taal 'buiten de les'

begrijpen.

Daar het gewone Nederlands van krant, radio en tv toch erg moeilijk is voor hen, zullen we het moeten zoeken in enerzijds tekstvereenvoudiging van authentieke teksten en anderzijds zinvolle werkvormen, om toch het 'dagelijkse lees- en luistermateriaal' binnen de lessen te halen.

In deze werkgroep/stroom zal er een toelichting gegeven worden op receptief taalonderwijs en zal er aandacht zijn voor werkvormen die te hanteren zijn bij de receptieve benadering.

De deelne(e)mers/-sters zullen concreet materiaal in handen krijgen om zelf mee verder te kunnen.

Margareth Arnts

Adressen van de auteurs in dit nummer:

Resy Delnoy, Lankforst 42-16,
6538 HW Nijmegen

Addie Gerritsen, Tomatenstraat 123,
2564 CN Den Haag

Mariet van Goch, Markendaalseweg 105,
4811 KB Breda

Thera van der Heijden, Bakenessergracht 63,
2011 JT Haarlem

Korrie van Helvert, Ackersdijkstraat 35,
5212 GK Den Bosch

Ria Jaarsma, Vreelandseweg 56,
1394 BN Nederhorst den Berg

Sjaak Kroon, Kopseweg 9,
6587 AR Middelhaar

Dorée de Kruijk, Archipel 41-31,
8224 HR Lelystad

Will van Peer, p/a Muntstraat 4,
3512 EV Utrecht

Kees Sluis, Rijksstraatweg 36,
1115 AM Duivendrecht

Jan Sturm, Boslaan 2,
7231 DH Warnsveld

VON

20 jaar

**De VON maakt ons een MOER uit;
geef jezelf en de VON een kado:**

GEEF EEN NIEUW LID!

De VON bestaat 20 jaar. Ze is nog jong en springlevend. Wil ze binnen het taalonderwijs actief blijven op het gebied van:

- emancipatie
- vernieuwing
- actualiteit
- longitudinaliteit
- enz.

dan zal ze ervoor moeten zorgen dat ze blijft deelnemen aan:

- de Veldadviescommissie Moedertaalonderwijs (VALO-M)
- de eindtermencommissie BaVo
- de commissie Eindexamenprogramma's havo/vwo
- de commissie voorbereiding onderzoeksvoorstellen
- de Taalunie
- de commissie eindtermen Nieuwe Lerarenopleidingen
- enzovoort.

En ze zal ervoor moeten zorgen dat:

- Neerlandici door studiedagen/conferenties op de hoogte blijven en hun ideeën kenbaar kunnen maken én
 - *Moer* hét blad voor taalonderwijs blijft.
-

**Profiteer van het
jubileum-kennismakingsaanbod!**

Zie pagina 91!